

Riscurile de corupție în domeniul administrării vamale: cum presa și societatea civilă le poate monitoriza

Marina Soloviova
Iulie 2022

Cuprins

1. Efectele corupției în cadrul administrării vamale;
2. Ce forme poate lua corupția în cadrul activității vamale;
3. Percepțiile agenților economici privind problemele în vamă:
 - ▶ Alianța IMM;
 - ▶ Banca Mondială;
 - ▶ Focus-grup organizat de EG;
4. Constatările Curții de Conturi;
5. Combaterea corupției în administrarea vamală;
6. Măsurarea și monitorizarea practicilor fraudulente în vamă:
 - ▶ Compararea statisticilor-oglină;
 - ▶ Compararea statisticii vamale cu statistica plăților bancare;
 - ▶ Echilibrarea surselor și utilizărilor (fluxul de mărfuri);
7. Propuneri de politici în vederea combaterii corupției în cadrul activității vamale.

Efectele corupției în cadrul administrării vamale

Riscuri economice:

- ▶ Ratarea încasărilor de venituri în bugetul public;
- ▶ Creșterea costurilor de tranzacție și scăderea competitivității;
- ▶ Descurajarea investițiilor străine;
- ▶ Distorsionarea statisticii și dezinformarea deciziilor de politică publică.

Riscuri de securitate, de mediu și de sănătate publică:

- ▶ Dezvoltarea altor infracțiuni: terorismul, traficul de droguri, de arme, de mărfuri restricționate;
- ▶ Riscurile de mediu: traficul de deșeuri periculoase, substanțe toxice, comerțul ilicit cu lemn și alte resurse protejate, braconajul;
- ▶ Riscurile de sănătate: introducerea în țară a produselor farmaceutice contrafăcute, a articolelor de calitate necorespunzătoare, produselor alimentare contaminate.

OCED: Scopurile practicilor corupționale în cadrul activității vamale

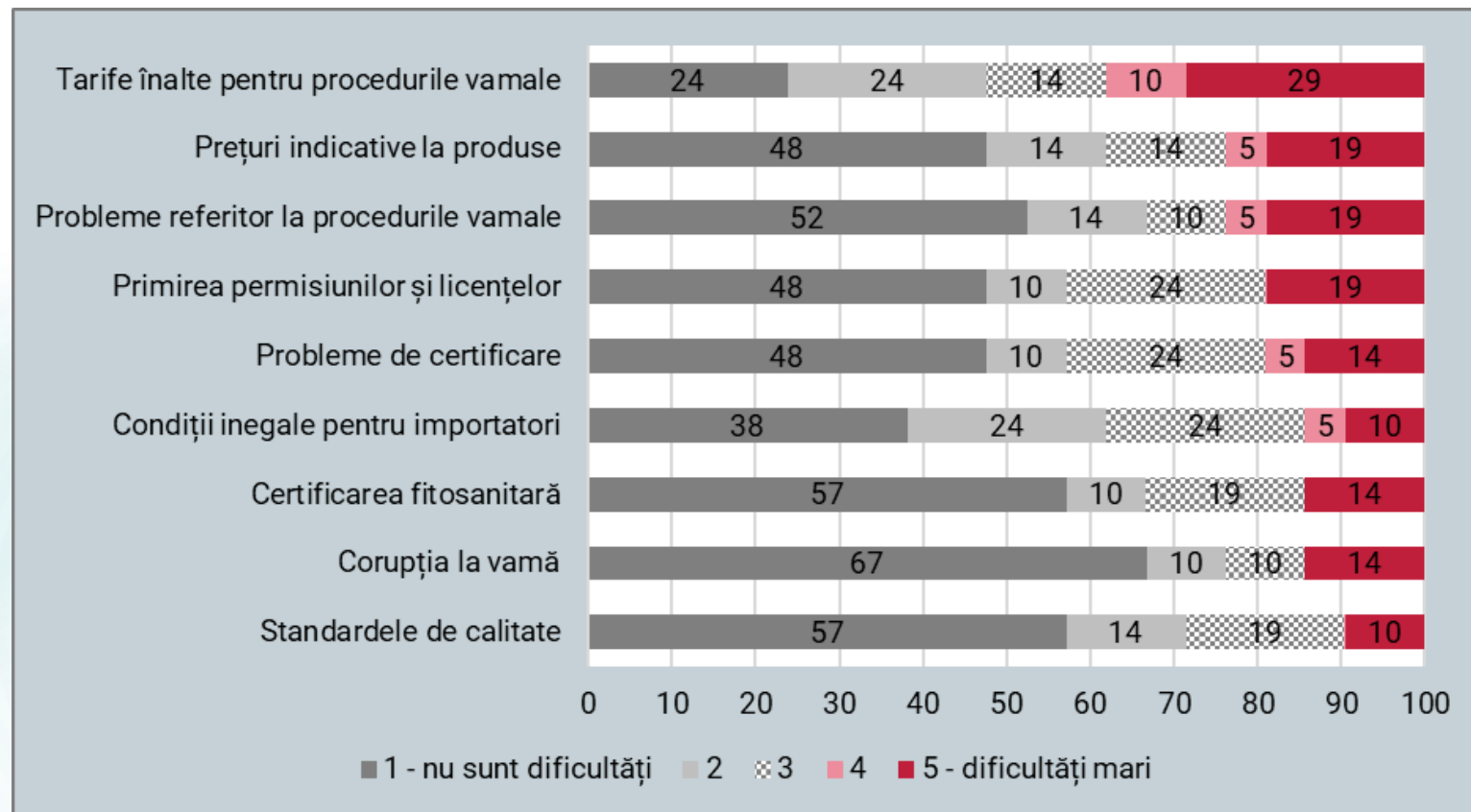
- ▶ Accelerarea procesării documentelor;
- ▶ Ignorarea mărfurilor nedeclarate;
- ▶ Subevaluarea mărfurilor;
- ▶ Certificarea exporturilor fictive pentru a obține restituiri de TVA;
- ▶ Permisele eliberării mărfurilor în tranzit pentru consumul intern;
- ▶ Acceptarea declarației false de țară de origine;
- ▶ Folosirea importurilor care au beneficiat de scutiri în alte scopuri decât cele prevăzute;
- ▶ Eliberarea diferitelor licențe și aprobări;
- ▶ Evitarea auditului post-vămuire etc.

Sursa: *OECD. Integrity in customs: Taking stock of good practices (2017)*

<https://www.oecd.org/gov/ethics/G20-integrity-in-customs-taking-stock-of-good-practices.pdf>

Percepția problemelor în vamă în Republica Moldova

Figura 1. Cele mai mari dificultăți referitoare la procedurile și operațiunile de import, %, 2020

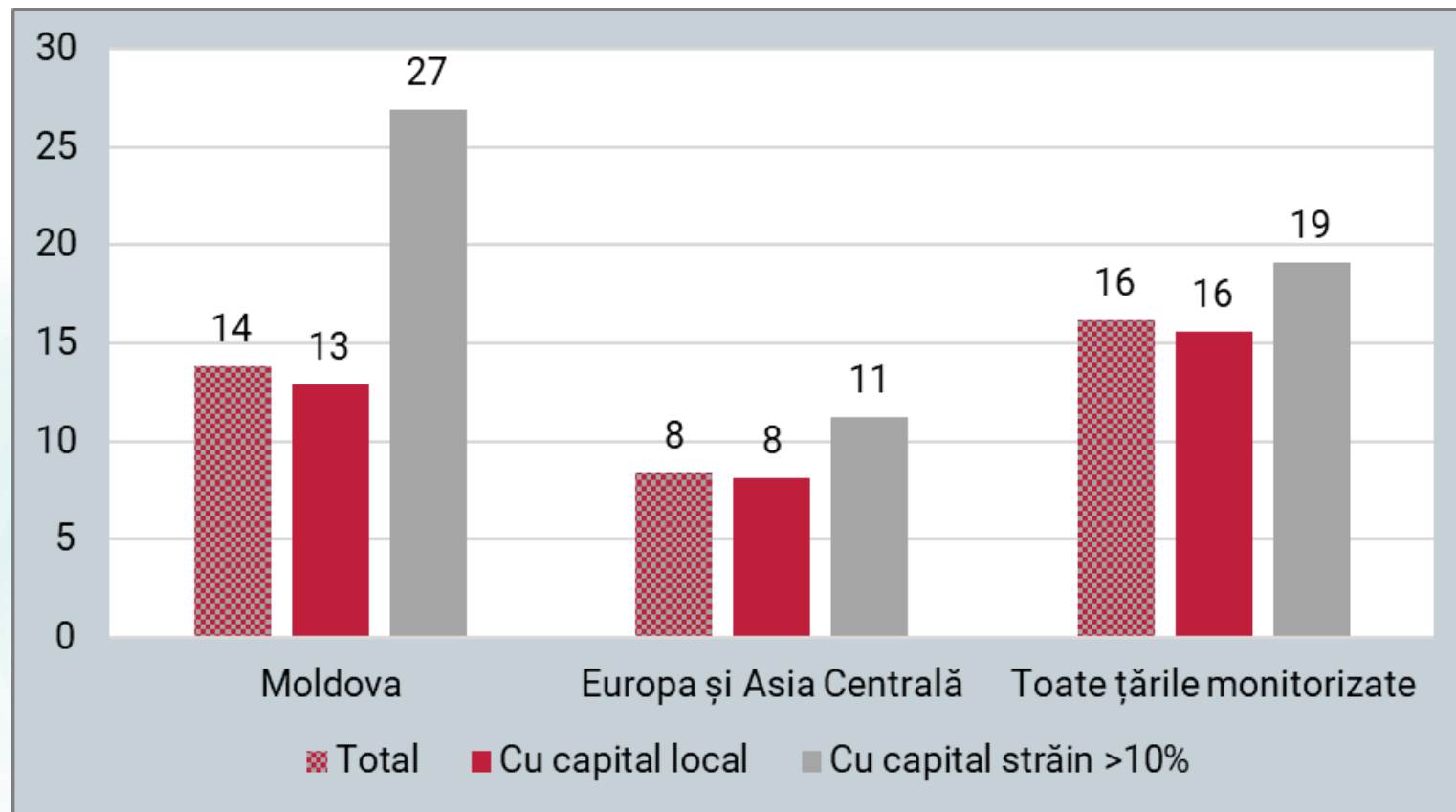
24% din IMM-urile intervievate sau 44% din IMM-urile care au făcut operațiuni de import în ultimii 3 ani au declarat că s-au ciocnit cu dificultăți medii sau mari din cauza corupției în vamă.

Sursa: Alianța Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova

<https://sme.md/studiul-aprofundat-asupra-micilor-producatori/>

Percepția problemelor în vamă în Republica Moldova

Figura 2. Ponderea firmelor care consideră reglementările vamale și comerciale drept o constrângere majoră, %, 2019

14% din întreprinderile intervievate în Moldova sau 18% din exportatori (pentru care exporturile constituie peste 10% din vânzări) au considerat reglementările vamale și comerciale drept o constrângere majoră.

Sursa: elaborată de Expert-Grup în baza datelor World Bank Enterprise Surveys
<https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreconomies/2019/moldova#trade>

Percepția problemelor în vamă în Republica Moldova

Focus-grupul cu reprezentanții mediului de afaceri organizat de Expert-Grup în mai 2022:

După aprobarea în 2013 a HGRM *cu privire la procedurile de vămuire electronică a mărfurilor*, agenții economici au constatat o simplificare esențială a procedurilor vamale;

Anumite probleme persistă:

- ambiguitatea legislației în privința documentelor ce necesită a fi prezentate în procesul vămuirii;
- clasificarea mărfurilor importate la sub-categoriile care presupun taxe mai mari;
- tergiversarea procedurilor de vămuire;
- agenții economici nu cunosc despre existența mecanismului legal de recunoaștere benevolă a erorilor neintenționate.

Formele de corupție cel mai des întâlnite în vamă: oferirea sau acceptarea de mită cu scopul de a accelera procedurile de vămuire și de a depăși cantitatea declarată a mărfurilor introduse.

Percepția problemelor în vamă în Republica Moldova

Constatările Curții de Conturi (2019):

- Determinarea valorii în vamă prin metoda „de rezervă”, fără să fie aplicate consecutiv celelalte metode prevăzute;
- Capacitățile SI „ASYCUDA World” nu sunt utilizate pe deplin, în special modulul „Valoarea în vamă”, care identifică tranzacțiile cu risc sporit de subevaluare;
- Nerealizarea unui control adecvat post-vămuire (auditori post-vămuire și reverificări de declarații vamale). Serviciul Vamal nu dispune de un sistem informațional care ar analiza automat riscurile, iar controalele ulterioare planificate nu se realizează deplin;
- În cadrul importului de ajutor umanitar cu acordarea facilităților fiscale au fost situații când bunurile declarate ca ajutor umanitar nu au întrunit criteriile stabilite în cadrul normativ.

Raportul auditului conformității asupra administrării veniturilor bugetului de stat de către Serviciul Vamal în anul 2019:

https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1051/hotararea-nr42-din-26-august-2020-cu-privire-la-raportul

Combaterea corupției în administrarea vamală

Noul Cod vamal:

- În august 2021 a fost aprobat în lectura finală proiectul de lege cu privire la Codul vamal;
- Noul Cod vamal va intra în vigoare la 01.01.2023 și va sistematiza legislația vamală, contopind:
 - Actualul Cod vamal
 - Legea cu privire la tariful vamal
 - Legea cu privire modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice.
- Aceasta va elimina incoerențele, ambiguitățile și va reduce oportunitățile pentru comportamentul corupțional.

Planul sectorial de acțiuni anticorupție pe domeniul vamal pentru anii 2022-2023:

- Evaluarea procedurilor vamale prin prisma riscurilor de corupție;
- Instituirea mecanismelor de diminuare a acestor riscuri;
- Promovarea perfectării declarațiilor vamale în format electronic;
- Aplicarea instrumentelor vamale moderne de analiză a riscurilor;
- Stabilirea parteneriatelor cu diferite asociații de business, organizații neguvernamentale, instituții mass-media, în vederea realizării activităților de informare și instruire în domeniul integrității și anticorupție ș.a.

Cum presa și societatea civilă poate măsura și monitoriza corupția în vamă

(1) Interviuri, sondaje, focus-grupuri;

(2) Metode statistice:

- ✓ Compararea statisticilor-oglinďă;
- ✓ Compararea statisticii vamale cu statistica plăților bancare;
- ✓ Echilibrarea surselor și utilizărilor (fluxul de mărfuri).

Compararea statisticilor-oglină

Tabelul 1. Comerțul exterior cu metale comune și articole din metale comune între Republica Moldova și Federația Rusă, mil. USD

	2017	2018	2019	2020	2021
Import din Rusia raportat de RM malul stâng	9.5	21.4	38.2	20.8	24.7
Import din Rusia raportat de RM malul drept	8.9	14.8	13.0	22.5	33.2
Total import din Rusia raportat de RM (CIF)	18.4	36.2	51.2	43.3	57.9
Total import din Rusia raportat de RM, ajustat CIF-FOB 10%	16.5	32.6	46.1	39.0	52.1
Export în RM raportat de Rusia (FOB)	19.1	35.9	50.4	42.4	54.3
Decalajul valoric (EX-IM)	2.6	3.3	4.3	3.5	2.2

Sursa: elaborat de Expert-Grup în baza datelor Comitetului Vamal de Stat al așa-zisei RMN, BNS și UN Comtrade

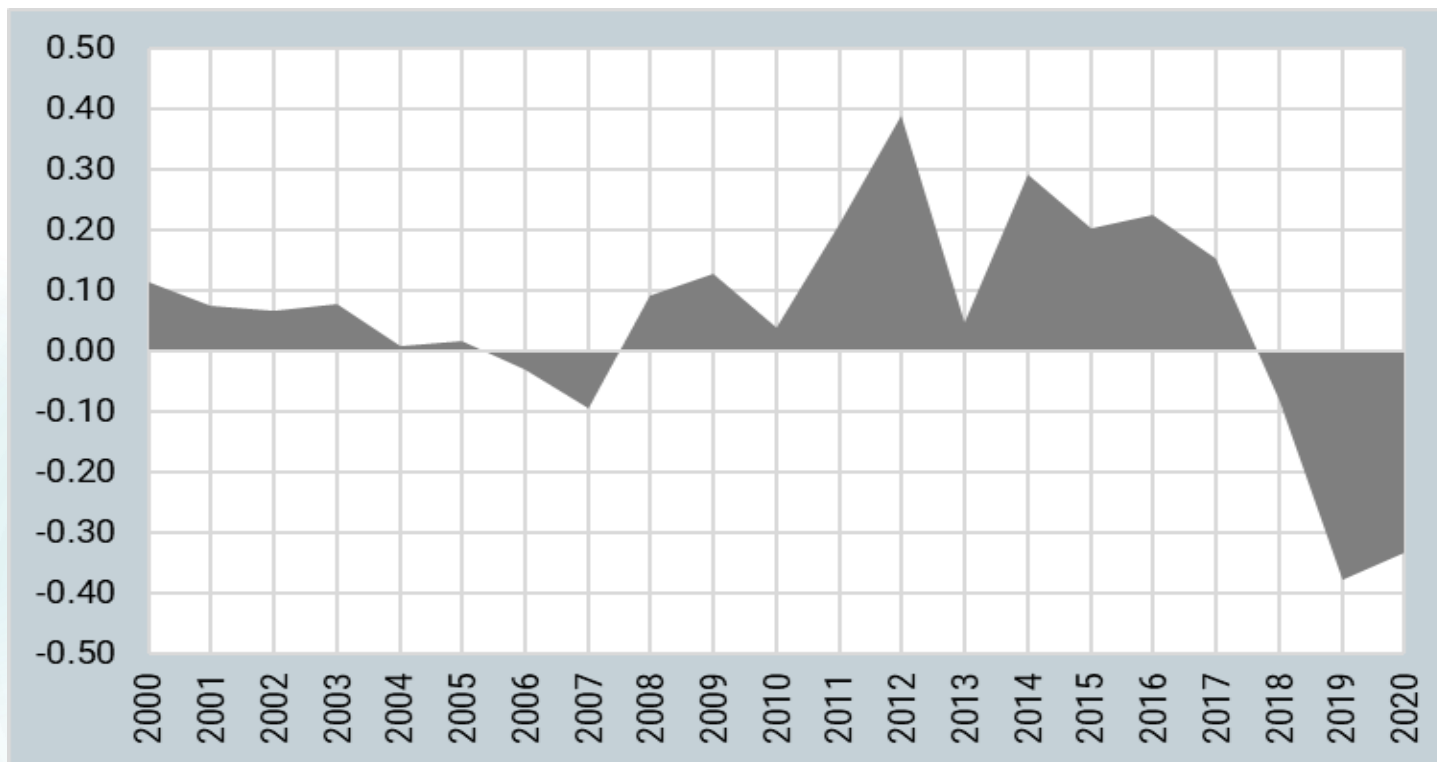
<https://customs.gospmr.org/category/otchety-o-rabote-tamozhennykh-organov-pm>

<https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=336&>

<https://www.trademap.org/Index.aspx>

Compararea statisticii vamale cu statistica plăților bancare

Figura 3. Discrepanța dintre statistica vamală ajustată și statistica plăților bancare pentru importul de mărfuri, mlrd. USD

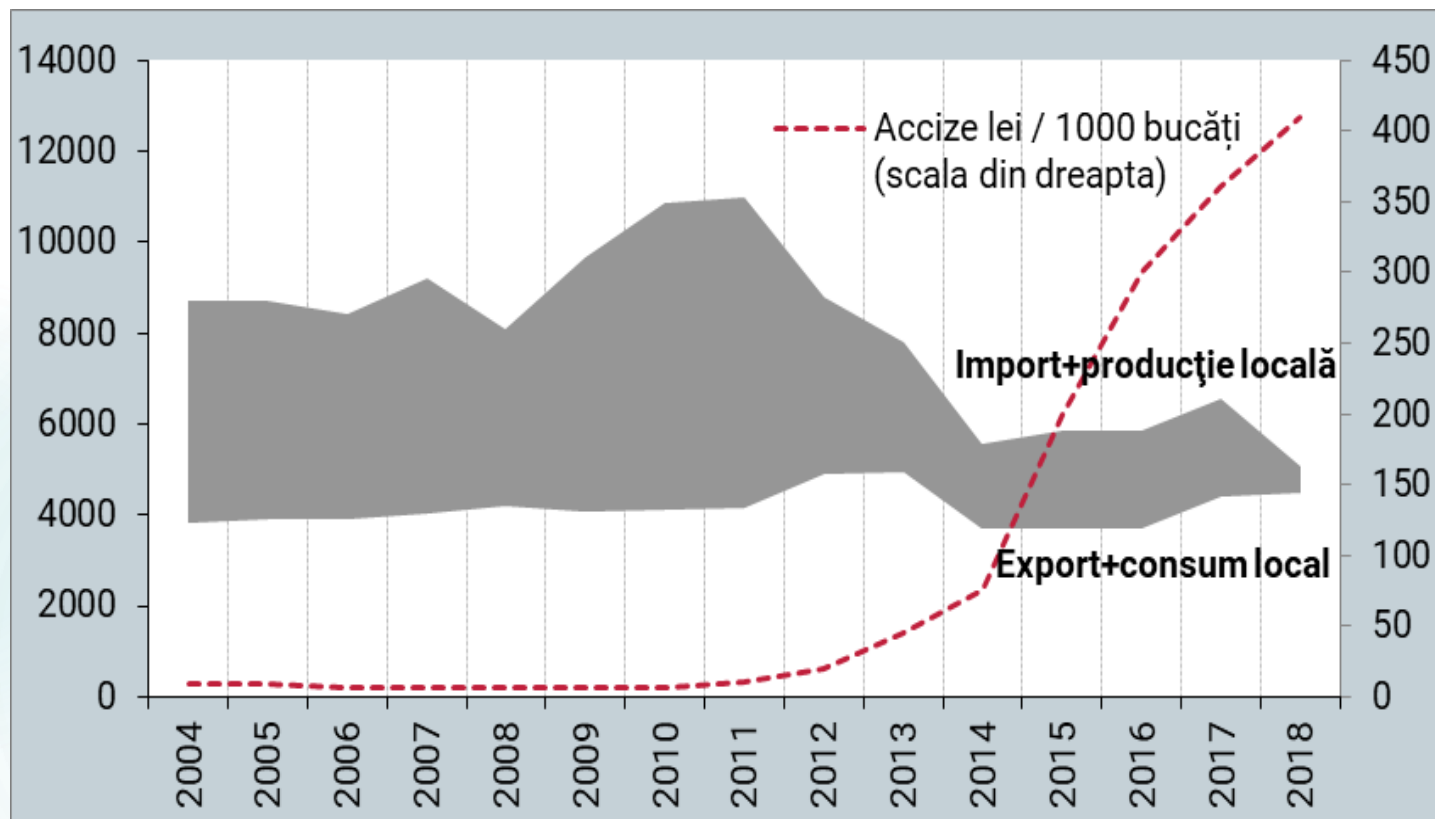

Sursa: elaborată de Expert-Grup în baza datelor BNM

https://www.bnm.md/ro/search?partitions%5b0%5d=674&post_types%5b674%5d%5b0%5d=923

Echilibrarea surselor și utilizărilor (fluxul de mărfuri)

Figura 4. Discrepanța dintre sursele și utilizările țigaretelor de tutun, mil. bucăți

Producție + importuri =
Consum + exporturi + modificarea stocurilor

Sursa: elaborată de Expert-Grup în baza datelor UN Comtrade, Tutun-CTC, Ministerului Sănătății, Organizației Mondiale a Sănătății, Codului fiscal

Propuneri de politici în vederea combaterii corupției în cadrul activității vamale

- ▶ Grăbirea activităților de digitalizare și automatizare a proceselor, inclusiv pentru profitarea de toate funcționalitățile pe care le oferă softul ASYCUDA World;
- ▶ Pentru procedurile care necesită intervenție umană, trebuie implementate măsuri de responsabilizare a personalului, cum ar fi supravegherea, rotația, rapoartele de performanță, testele de integritate;
- ▶ Măsuri de profesionalizare a personalului vamal, inclusiv instruire, planuri de carieră atractive pe termen lung, recrutare și promovare bazate pe merit, remunerare adecvată condițiilor pe piața muncii;
- ▶ Coordonarea și schimbul de informații între autoritățile naționale relevante și cu autoritățile din alte țări;
- ▶ Crearea unor platforme pentru schimbul de informații între vamă și sectorul privat și raportarea reclamațiilor;
- ▶ Realizarea chestionarelor de percepție a integrității în vamă, printre angajații administrației vamale și printre utilizatori.

Mulțumim pentru atenție!

marina@expert-grup.org